

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 134/2021-56

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného advokátkou JUDr. Evou Krchňavou, Rudlovská cesta 47, Banská Bystrica, proti postupu Krajského súdu v Banskej Bystrici v konaní sp. zn. 4To/82/2015 a jeho uzneseniu z 12. januára 2016 a postupu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v konaní sp. zn. 3Tdo/10/2018 a jeho uzneseniu zo 16. januára 2019 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 4To/82/2015 z 12. januára 2016 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľa na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky a základne právo na spravodlivý proces a prezumpciu neviny podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 50 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 a 2 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Uznesenie Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 4To/82/2015 z 12. januára 2016 **z r u š u j e a v e c v r a c i a** Krajskému súdu v Banskej Bystrici na ďalšie konanie.
3. Krajský súd v Banskej Bystrici **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **384 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyňi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Ústavnej sťažnosti vo zvyšnej časti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou z 1. apríla 2019 doručenou ústavnému súdu 12. apríla 2019 a doplnenou podaniami z 2. apríla 2019, 2. mája 2019 a 2. mája 2021 domáha vyslovenia porušenia svojich základných práv na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 1 a 2, na súdnu ochranu podľa čl. 46

ods. 1, na tlmočníka podľa čl. 47 ods. 4 a čl. 50 ods. 2 a 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1, 2 a 3 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“). Sťažovateľ navrhuje zrušiť napadnuté uznesenie krajského súdu a napadnuté uznesenie najvyššieho súdu, ktorými bol odsúdený za obzvlášť závažný zločin vraždy podľa § 145 ods. 1 a 2 písm. c) Trestného zákona s poukazom na § 139 ods. 1 písm. e) Trestného zákona.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že Okresný súd Banská Bystrica rozsudkom sp. zn. 3Tk/1/2015 zo 16. septembra 2015 uznal sťažovateľa vinným z obzvlášť závažného zločinu vraždy podľa § 145 ods. 1 a 2 písm. c) Trestného zákona s poukazom na § 139 ods. 1 písm. e) Trestného zákona v súbehu s prečinom porušovania domovej slobody podľa § 194 ods. 1 a 2 písm. a) Trestného zákona s poukazom na § 138 písm. e) Trestného zákona a prečinom krádeže podľa § 212 ods. 1 a 2 písm. a) Trestného zákona a sťažovateľovi uložil trest odňatia slobody 21 rokov a 8 mesiacov so zaradením do ústavu na výkon trestu s maximálnym stupňom stráženia.

3. Krajský súd odvolanie sťažovateľa touto ústavnou sťažnosťou napadnutým uznesením sp. zn. 4To/82/2015 z 12. januára 2016 odmietol ako nedôvodné. Najvyšší súd dovolanie sťažovateľa napadnutým uznesením zamietol.

4. Základom pre porozumenie prerokúvanej ústavnej sťažnosti je oboznámenie sa so skutkovou vetou. Skutková veta odsudzujúceho rozsudku znie: *„Sťažovateľ bol uznaný vinným, pretože v presnejšie nezistenom čase medzi 02.30 hod. a 05:00 hod. dňa 24.09.2014 vošiel bližšie nezisteným spôsobom do oploteného a uzamknutého dvora rodinného domu č. [REDAKOVANÉ] na ul. [REDAKOVANÉ] v obci [REDAKOVANÉ], okr. [REDAKOVANÉ], následne pomocou sekery vylomil vnútorné vchodové dvere na prízemí rodinného domu, vošiel do vnútorných priestorov domu, prešiel na vrchné poschodie, kde za doposiaľ nezistených okolností v spálni usmrtil [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], g.a.h., a to udusením následkom tlaku na oblasť krku a úst, čím jej spôsobil zlomeninu tela jazyčky, horných rohov štítnej chrupky s roztrhnutím platničiek štítnej chrupky, s výrazným prekrvácанím mäkkých tkanív v okolí, následne po tomto útoku voči poškodenej odcudzil z obývačky na prízemí domu LCD televízor zn. SAMSUNG UE32EH4003 WXBT, výrobného čísla B4YL3HJF300717 čiernej farby s uhlopriečkou 80 cm, z barovej skrinky obývačkovej steny pol litrovú fľašu vodky, 2 balíky zrnkovej kávy Eduscho, dámsku kabelku čiernej farby, v ktorej bola dámska peňaženka s nezisteným finančným obnosom a osobnými dokladmi [REDAKOVANÉ], čím odcudzením vecí spôsobil škodu v celkovej výške 223 eur a poškodením vchodových dverí škodu vo výške 82 eur, teda - iného úmyselne usmrtil a taký čin spáchal na chránenej osobe - osobe vyššieho veku, neoprávnene vnikol do obydlija iného a taký čin spáchal závažnejším spôsobom konania a prisvojil si cudziu vec tým, že sa jej zmocnil a čin spáchal vlámaním.“*

5. Odsudzujúci rozsudok je štruktúrovaný tým spôsobom, že po prepise svedeckých a znaleckých výpovedí, resp. výpovedí čítaných zo zápisníc z prípravného konania, nasleduje zhodnotenie dôkazov:

6. *„Okresný súd konštatuje, že zo spáchania prejednávaného skutku je obžalovaný usvedčovaný na základe prítomnosti jeho biologických a pachových stôp na mieste činu vrátane tela resp. odevných zvrškov obete, dokonca presne na miestach kde smeroval útok páchatel'a - ku krku poškodenej a tiež na predmetoch, ktoré aj podľa zistení súdnych znalcov mohli byť pri útoku použité na hrdúsenie a dusenie nebohej (vankúše). Z rozmiestnenia stôp preukazujúcich prítomnosť*

obžalovaného na mieste činu sa dá spoľahlivo identifikovať ako do domu vošiel, ako z domu vyšiel a kde všade sa v dome pohyboval. Zo svedeckých výpovedí je zistiteľný pohyb obžalovaného v dňoch 23.9.2014 až do ranných hodín dňa 24.09.2014. Je zrejmé, že tento sa správal inak ako obyčajne. V nočných hodinách resp. skorých ranných hodinách sa zastavil u osôb, ktoré síce poznal, ale nikdy predtým k nim nechodil ([REDACTED] a [REDACTED]), neskôr bratia [REDACTED]. Bol pod vplyvom alkoholu, čo potvrdzujú nielen svedkovia, ale o strednom až ťažkom stupni opilosti hovoria aj znalci psychiatri. Nad ránom sa v rámci obce [REDACTED] pohyboval práve v tej časti (bratia [REDACTED], ul. [REDACTED]), kde sa nachádza aj dom poškodenej (ul. [REDACTED]). V priebehu nočných hodín sa objavujú dva dostatočne dlhé časové úseky, kedy mohlo k spáchaniu žalovaného skutku dôjsť. Od podvečerných hodín dňa 23.9.2014 bol s bratrancami [REDACTED] a to najmä v susednej obci [REDACTED] vzdialenej od [REDACTED] cca 3 km. [REDACTED] sa s [REDACTED] v obci [REDACTED] rozišli, okolo 22.00 h. Manželia [REDACTED] zhodne potvrdili, že obžalovaný sa u nich zdržiaval nepretržite zhruba od 22.30 h. do približne 02.30 h. Následne sa okolo 4.00 h objavuje v mieste vtedajšieho bydliska bratov [REDACTED], kedy títo zhodne uvádzajú, že u nich zotrval asi 10 minút. Z výpovede manželky obžalovaného [REDACTED] vyplýva, že jej manžel sa mal domov vrátiť okolo 5.00 hod. Súdni znalci stanovili približný časový úsek, kedy pravdepodobne nastala smrť poškodenej od 00.00 hod. do 04.00 hod dňa 24.9.2014. S týmto znalcami stanoveným časovým rozpätím plne korešponduje časový úsek približne od 02.30 hod. do 04.00 hod., kedy reálne mohlo dôjsť k vražde poškodenej a odcudzeniu vecí. V neposlednom rade obžalovaný mohol mať motiváciu odcudziť televízor, nakoľko predchádzajúci deň 23.09.2014 sa snažil dať opraviť televízor, ktorý sa u nich doma pokazil a peniaze, ktoré mu dala na opravu manželka [REDACTED], prepil. O tom, že v dome nebohej sa televízor nachádza, mohol mať vedomosť aj od svojho svokra [REDACTED] ktorý sa o tom mohol v jeho prítomnosti zmieniť. Sám v minulosti poškodenej spolu so svokrom pomáhal s drevom, túto poznal, vedel kde býva, vedel kde má dreváreň, kde sekeru. V minulosti vo vnútorných priestoroch domu, ako sám uviedol, nikdy nebol. Za tohto stavu možno jednoznačne konštatovať, že biologický materiál s jeho DNA profilom, ktorý bol zistený na mieste činu ako aj na nebohej a jeho pachové stopy zistené na koberci, tam obžalovaný zanechal pri spáchaní prejednávaneho skutku.“

7. Sťažovateľ v odvolaní namietal, že bol odsúdený len na základe nepriamych dôkazov, a to na základe pachovej stopy, a DNA. K DNA stopám uviedol, že k ich prenosu mohlo dôjsť cez gumené rukavice, ktoré nechal pri čističke odpadových vôd. Znalec vo výsluchu nevylúčil sekundárny prenos, hoci to je v danom prípade podľa znalca nepravdepodobné. Sťažovateľ tvrdil, že sa okresný súd nevysporiadal s dôkazmi a neuplatnil zásadu *in dubio*.

8. Krajský súd uznesením sp. zn. 4To/82/2015 z 12. januára 2006 odvolanie zamietol. Podľa krajského súdu prítomnosť pachových stôp obžalovaného na mieste činu jednoznačne svedčí o jeho prítomnosti na mieste spáchaného skutku, keď zaistenie stôp, ich spracovanie a porovnávanie bolo vykonané v súlade so zákonom, a preto ani krajsky súd neprijal obhajobu obžalovaného založenú na tvrdení, že došlo k prenosu jeho DNA a pachových stôp na miesto činu. Znalec z odboru kynológie [REDACTED] vylúčil prenos pachov aj stopy obžalovaného na koberec. V tejto súvislosti je potrebné zdôrazniť, že pachová stopa obžalovaného bola zistená aj na rukoväti sekery. Okresný súd podrobne rozviedol aj závery znaleckého posudku z odvetvia kriminalistickej biológie a genetickej analýzy (str. 13), z ktorého vyplynulo, že pôvodcom biologického materiálu zaisteného

na rôznych predmetoch bol obžalovaný, pričom znalec vylúčil manipuláciu s prenosom biologického materiálu s DNA profilom obžalovaného.

9. Krajský súd konštatoval, že záver znaleckých posudkov spolu s výsledkami kriminalistických expertíz, s výpoveďami svedkov a listinnými dôkazmi, ako sú zápisnica o ohliadke miesta činu s fotodokumentáciou, tvoria spolu ucelený reťazec dôkazov, ktoré preukazujú, že žalovaný skutok sa stal a spáchal ho obžalovaný [REDAKOVANÉ].

10. Sťažovateľ pokračoval inštančne podaním dovolania, v ktorom uplatnil dovolacie dôvody podľa § 371 ods. 1 písm. c) a i) Trestného poriadku, teda že bolo zásadným spôsobom porušené jeho právo na obhajobu a rozhodnutie je založené na nesprávnom právnom posúdení zisteného skutku alebo na nesprávnom použití iného hmotnoprávneho ustanovenia.

11. V rámci dovolacieho dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku obvinený namietal, že príslušníci OO PZ nevyhotovili fotografie tela nebohej v nájdenej polohe, a to napriek upozorneniu [REDAKOVANÉ], že sa bude s telom nebohej hýbať. Nevyhotovenie fotografií tela nebohej podľa obvineného možno považovať za vážne pochybenie zo strany príslušníkov OČTK, pretože uvedený dôkaz mohol prispieť k zisteniu skutkového stavu veci bez dôvodných pochybností. Zaujal tak názor, že na základe zistených skutočností nie je dostatočne odôvodnený záver, že spáchal predmetné trestné činy. Obvinený ďalej namietal, že znalci z odboru zdravotníctva a farmácie, odvetvia psychiatrie, ako aj psychológie nezisťovali jeho duševné ochorenie v pravom slova zmysle. Má zachovanú schopnosť správne a úplne vnímať sledované a prežívané udalosti, tieto si zapamätať a reprodukovať a nie sú uňho prítomné sklony k fantazijnému spracovaniu skutočností. Prezentoval názor, že doteraz viedol riadny život a jeho správanie tak nenasvedčuje tomu, že by sa mohol dopustiť predmetného skutku. Z jeho výpovedí, ako aj z výpovedí svedkov má vyplývať, že pred údajným spáchaním skutku požil veľké množstvo alkoholu, pričom keď mal vypité, nebýval agresívny. Na základe uvedeného zastáva názor, že nebol schopný spáchať predmetný skutok, pretože sa nachádzal v stave opitosti. V takom stave opitosti by v dome nebohej urobil neporiadok. Po vstupe svedkov do domu nebohej však nebolo zrejmé, že by sa v dome nachádzal niekto cudzí. Na niektorých predmetoch v dome, ktorých by sa pridrižoval, by sa totiž zachovali jeho daktyloskopické stopy. Ďalej argumentoval tým, že sa u neho nenašli predmety odcudzené z domu nebohej. V konaní tiež nebolo preukázané, že disponoval väčšou sumou finančných prostriedkov, čo by malo nasvedčovať tomu, že predmety speňažil. Po pohrebe nebohej pomáhal pri obrábaní predzáhradky pred domom nebohej; pokiaľ by predmetný skutok spáchal, nebol by schopný pomáhať a tváriť sa, že sa nič nestalo. Ďalej namietal, že rozhodnutie vychádza len z nepriamych dôkazov, a to z prítomnosti biologických a pachových stôp na mieste činu. Biologická stopa zistená na mieste činu podľa názoru dovolateľa nevytvára nič o skutočnosti, že sa dopustil trestnej činnosti, ale len nepriamo potvrdzuje, že sa mohol nachádzať na mieste činu. Jeho pachová či biologická stopa pritom mohli byť na miesto činu prenesené treťou osobou, a to najmä gumenými rukavicami, ktoré používal pri výkone verejnoprospešných prác a ktoré však v konaní skúmané neboli.

12. V závere dovolania sťažovateľ zaujal názor, že reťazec nepriamych dôkazov v predmetnej trestnej veci netvorí harmonický celok, ktorý by spoľahlivo preukázal, že spáchal predmetný skutok. Nepriame dôkazy nevedú k jedinému záveru o vine dovolateľa a o vylúčení možnosti, že páchatelom trestného činu mohla byť aj iná osoba.

13. Sťažovateľ v samotnej ústavnej sťažnosti namieta, že dôkazy – výpoveď obžalovaného a niektorých svedkov, neboli vykonané na hlavnom pojednávaní, ale čítaním zápisníc z prípravného konania. Sťažovateľ ďalej namieta, že nemal tlmočníka a nebolo vyhovené jeho žiadosti o výmenu advokáta. Sťažovateľ uvádza, že s telom nebohej bolo manipulované pred dokumentáciou.

14. Sťažovateľ uvádza, že relatívne krátke hluché miesta v rámci časového priestoru nebolo možné reálne pokryť popísaným konaním, ktoré mu je pripisované. Ide predovšetkým o vlámanie sa vypáčením dverí, predtým zabezpečenie sekery, následne udusenie nebohej, nájdením kľúča, ukradnutím kávy a fľaše alkoholu, odpojenie a ukradnutie televízora. Potom odchod s uvedenými vecami, odcudzenie kľúču, zamknutie vonkajších dverí. Napokon niekam tieto predmety umiestniť, premiestniť sa na iné miesto, kde malo byť ďalšie stretnutie podľa výpovedí svedkov. K tomu je potrebné pripočítať stav strednej až ťažkej opitosti. Čo sa týka fľašky pálenky, tak sťažovateľ upozorňuje, že táto bola vysvetlená viacerými priamymi svedkami a pochádza z riadneho nákupu. V opačnom prípade by sťažovateľ musel mať v ruke najmenej dve fľašky.

15. V súvislosti s motívom sťažovateľ tvrdí, že neexistuje žiadny dôkaz o odcudzení alkoholu, kávy či televízora. Tieto predmety sa u sťažovateľa nikdy nenašli, sťažovateľ ich nikomu nepredal ani ich nepoužíval.

16. Sťažovateľ pripomína, že napriek ubezpečovaniu znalcov samotná kriminalistika upozorňuje, že daktyloskopické a pachové stopy sú prenosné. Môže sa len viac či menej predpokladať, či k prenosu došlo. Sťažovateľ uzatvára, že jeho vina nebola preukázaná zákonným spôsobom. Tvrdí, že čokoľvek z uvedených skutkov nemal v úmysle vykonať a už vôbec nie so smrteľnými následkami. Uvedené námietky sťažovateľ namietal aj pred podaním ústavnej v opravných prostriedkoch v trestnom konaní.

17. Sťažovateľ zhŕňa, že (i) porušenie čl. 17 ods. 1 a 2 v spojení s čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru vyplýva z toho, že rozhodnutie krajského súdu sa nezaoberá všetkými odvolacími dôvodmi sťažovateľa, predovšetkým vo vzťahu k jeho úmyslu spáchať uvedený skutok, k motívu, vo vzťahu k existencii len výlučne nepriamych dôkazov, k záverom znalca o možnosti prenosu pachových stôp, ako i o možnosti prenosu DNA, nesúladu výpovedí svedkov. Krajský súd, ale aj okresný súd vyhodnotili skutkový stav jednostranne a porušili zásadu v pochybnostiach v prospech obvineného (*in dubio pro reo*). Súd ustalili rozhodujúce skutkové okolnosti bez opory v dôkazoch. Súd opiera svoje rozhodnutie o nezákonný dôkaz. Výsluch niektorých vypočutých svedkov bol nezákonný, pričom neboli vypočutí všetci relevantní svedkovia. (ii) Namietané porušenie čl. 47 ods. 4 ústavy a čl. 6 ods. 3 písm. a) dohovoru vyplýva zo skutočnosti, že sťažovateľ nemal od počiatku prípravného konania tlmočníka, ten bol pribratý až v štádiu konania, keď bolo rozhodované o jeho väzbe, čím mu bolo znemožnené právo na riadnu prípravu obhajoby. (iii) Namietané porušenie čl. 50 ods. 2 a 3 ústavy a čl. 6 ods. 2 a 3 písm. b) a c) dohovoru vyplýva z nedodržania zásady „*in dubio pro reo*“, ktorá vychádza zo zásady prezumpcie nevinny, nepribratia tlmočníka ešte pred rozhodovaním o väzbe mu bolo znemožnené právo na riadnu prípravu obhajoby.

18. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 134/2021-41 z 29. júla 2021 prijal vec na ďalšie konanie v plnom rozsahu.

II.

Vyjadrenie súdov a replika sťažovateľa

19. Krajský súd v Banskej Bystrici vo vyjadrení k ústavnej sťažnosti z 23. augusta 2021 uviedol, že súdy konajúce v danej veci vykonali všetky dostupné dôkazy. Pokiaľ ide o pachové stopy, súd nezistil v priebehu konania také skutočnosti, ktoré by svedčili o tom, že by pri ich zaistení a následnom vyhodnocovaní boli porušené príslušné predpisy. Čo sa týka stôp DNA, krajský súd len zopakoval, že stopy DNA sťažovateľa sa nachádzali na mieste činu. Krajský súd sa v súvislosti s možnosťou kontaminácie týchto stôp odvolal na znalecké posudky a výpovede znalcov.

20. Krajský súd taktiež odmietol námietky sťažovateľa týkajúce sa oneskoreného pribratia tlmočníka. Krajský súd je toho názoru, že všetky dôkazy boli zistené a vykonané zákonným spôsobom a boli vyhodnotené v súlade s Trestným poriadkom.

21. K ústavnej sťažnosti zaslal vyjadrenie najvyšší súd, ktorý uviedol, že poukázal na skutočnosť, že všetky námietky, na ktorých sťažovateľ založil svoje dovolanie vedené pod sp. zn. 3Tdo/10/2018, sa týkajú nedostatkov dokazovania, správnosti a úplnosti zisteného skutkového stavu, rozsahu a hodnotenia dokazovania. Najvyšší súd sa odvolal na ustálenú judikatúru, v zmysle ktorej nie je oprávnený preskúmať skutkový stav ani prehodnocovať rozsah vykonaného dokazovania či dôkazy samotné. Dôvody uvedené sťažovateľom ako dovolacie dôvody stoja mimo zákonných dovolacích dôvodov podľa § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku. Dovolací súd je v zmysle uvedeného viazaný skutkovým stavom, ako ho zistili okresný a krajský súd.

22. K námietke týkajúcej sa porušenia práva na obhajobu ako dovolacieho dôvodu podľa 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku najvyšší súd uviedol, že nezistil pochybenie na strane nižších súdov. K ostatným námietkam sťažovateľa týkajúcim sa porušenia práva na obhajobu a práva na spravodlivý proces oneskoreným ustanovením tlmočníka, čítaním výpovedí z prípravného konania, vyšetrovaním jeho duševného stavu a ustanovením obhajcu najvyšší súd uviedol, že tieto námietky neboli sťažovateľom uplatnené v rámci dovolacieho konania, z uvedeného dôvodu považuje ústavnú sťažnosť z týchto dôvodov za predčasne podanú.

23. Nad rámec uvedeného najvyšší súd zdôraznil skutočnosť, že sťažovateľ bol uznaný vinným najmä na základe nálezu jeho vzorky DNA na mieste činu, a to priamo na oblečení obete.

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

24. Ústavný súd osobitne v predmetnej veci týkajúcej sa trestného práva považuje za potrebné pripomenúť vzťah medzi ústavným súdom a všeobecnými súdmi, ako aj vzťah medzi ústavnosťou a zákonnosťou. Úlohou ústavného súdu nie je konkurovať všeobecným súdom, ale v konaní o ústavnej sťažnosti kvôli ústavnému dôrazu na ochranu individuálnej slobody vzhľadom na náš historický vývoj ešte raz preveriť, či všeobecné súdy, ktoré sú tiež viazané ústavou a zákonmi, pri aplikácii práva dali zadosť ústave v priestore, ktorý im právny poriadok ponecháva (porovnaj II. ÚS 480/2014, bod 33, II. ÚS 307/2014, bod 60, I. ÚS 336/2019). Ústava vyžaduje zákonnú oporu pre všetko konanie štátnych orgánov v čl. 2 ods. 2, avšak s ohľadom na závažnosť zásahov do osobnej slobody ju osobitne akcentuje v čl. 17 ods. 2 ústavy (porov. III. ÚS 279/2021). Uvedené preverenie teda platí zvlášť pre rozhodnutia ukladajúce tresty odňatia slobody.

25. Vo vzťahu k základnému právu na súdnu ochranu, na férový proces je vyjadrením odlišných úloh ústavného súdu a všeobecných súdov, viazanosti ústavného súdu ústavou tá skutočnosť, že ústavný súd prostredníctvom čl. 6 ods. 1 ústavy skúma *konanie ako celok*. Takéto skúmanie však neznamená pohľad na priebeh veci podľa širokého, nešpecifikovaného (neostrého) kritéria spravodlivosti, ale podľa judikatúrou ústavného súdu a Európskym súdom pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) ustálených zložiek spravodlivého procesu. Jednou z takýchto zložiek je aj *dokazovanie*.

26. Ústavný súd musí zdôrazniť, že podobne ako ESLP nepreskúmava dôkazy v napadnutých trestných rozhodnutiach v apelačnom zmysle tak, že by ich vykonal a plne nahrádzal vlastným posúdením. Ústavný súd však preskúmava súladnosť s ústavno-trestnými štandardmi, čo môže viesť k zisteniu o porušení týchto základných práv a týmto spôsobom aj k zmene pozície sťažovateľov v trestnom konaní vrátane ich oslobodenia. Ústavný súd neskúma, s možnou výnimkou extrémnych prípadov, jednotlivé dôkazy, ale preveruje konzistenciu dôkazov, opomenuté zásadné dôkazy, chybnú logiku a obdobné závary, ak prekročia prah ústavnoprávnej relevancie.

27. Jednotlivé zásady trestného konania, ktoré sú zároveň priamo či nepriamo aj ústavnými normami, nie sú izolované, ale s ohľadom na ich účel – ochranu slobody stíhaného jednotlivca, sú tesne previazané. Povedané metaforicky, potiahnutie za jednu niť, jeden princíp, znamená pohyb u niekoľkých ďalších princípov. Takto tiež dochádza k prirodzenému prekrytiu medzi procesným a hmotným právom. V judikatúre štrasburského súdu sa prelína (i) právo na spravodlivé konanie ako celku, ktorého súčasťou je presvedčivosť a vzájomná neprotichodnosť dôkazov, (ii) právo na riadne odôvodnenie, ktoré adresuje dôkaznú situáciu, zvlášť, ak sú medzi dôkazmi rozpor, a (iii) právo na prezumpciu nevinoty spojené so zásadou *in dubio pro reo*, ktorá vyžaduje, aby bolo odsúdenie riadne odôvodnené. Procesná perspektíva sa prelína s hmotnoprávnou: Ak nie je rozhodnutie riadne odôvodnené, tak nemožno overiť, či odsúdenie vyplýva z dôkazov, resp. ak odsúdenie nevyplyva hmotnoprávne z dôkazov, tak je to reflektované aj v tomto zmysle nedostatočnom odôvodnení [Against the above background, the Court finds that in the present case the decisions reached by the domestic courts were not adequately reasoned. Thus, obvious discrepancies in the statements of witnesses as well as the medical condition of S.Š. were not at all or not sufficiently addressed. In such circumstances it can be said that the decisions of the national courts did not observe the basic requirement of criminal justice that the prosecution has to prove its case beyond reasonable doubt and were not in accordance with one of the fundamental principles of criminal law, namely, in dubio pro reo (see, mutatis mutandis, Barberà, Messegué and Jabardo v. Spain, 6 December 1988, § 77, Series A no. 146; Lavents v. Latvia, no. 58442/00, § 125, 28 November 2002; and Melich and Beck v. the Czech Republic, no. 35450/04, § 49, 24 July 2008)].

28. Z judikatúry ESLP vo vzťahu ku previazanosti a konzistentnosti dôkazov vyplýva, že ak je v konaní dominantný jeden dôkaz, ktorý je veľmi silný a nie je pri ňom riziko nespoľahlivosti, môžu byť podporné dôkazy primerane slabšie, ak je prítomná špecifická a explicitná odpoveď na argumenty, ktoré sú rozhodujúce pre vyriešenie prípadu. [„While no problem of fairness necessarily arises where the evidence obtained was unsupported by other material, it may be noted that where the evidence is very strong and there is no risk of its being unreliable, the need for supporting evidence is correspondingly weaker than a specific and explicit reply has been given to the arguments which are decisive for the outcome of the case (Moreira Ferreira v. Portugal (no. 2)

[GC], 2017, § 84; S.C. IMH Suceava S.R.L. v. Romania, 2013, § 40, concerning contradictions in the assessment of evidence“].

29. Súčasťou slovenskej kultúry trestného práva je ustálené slovné spojenie, často uvádzané v trestných rozsudkoch, podľa ktorého „*Na základe uvedeného výsledky vykonaného dokazovania tvoria ucelenú reťaz tak priamych, ako aj nepriamych dôkazov, z ktorých možno vyvodit' záver, že obžalovaný sa dopustil konania tak, ako je uvedené vo výrokovvej časti rozsudku súdu prvého stupňa.*“. Uvedená, konštantne sa opakujúca veta má východisko už v staršej judikatúre, napríklad v judikátoch R 48/1961 a R 38/70. Právna veta R 48/1961 znie: „*Při nedostatku přímých důkazů lze pachatele uznat vinným jen tehdy, je-li závěr o vině potvrzen nepřímými důkazy tak, že mu žádný z nich neodporuje a které tvoří uzavřený řetěz, v němž není takové mezery, která by připouštěla i jiný závěr.*“

30. Prvá časť právnej vety judikátu R 38/70 nazvanej „K hodnocení nepřímých důkazů“ znie: „*(i) Soud může oprít výrok o vině i o nepřímé důkazy, ovšem jen za předpokladu, že tvoří ve svém souhrnu logickou, ničím nenarušenou a uzavřenou soustavu nepřímých důkazů (nestačí proto jen jeden nepřímý důkaz) vzájemně se doplňujících a na sebe navazujících, které jsou v takovém příčinném vztahu k dokazované skutečnosti, že z nich možno dovodit jen jediný závěr a současně vyloučit možnost jiného závěru. (ii) Nepřímé důkazy vedoucí sice k důvodnému podezření vůči obviněnému, nevylučující však reálnou možnost, že pachatelem mohla být i jiná osoba, nejsou dostatečným podkladem pro uznání viny obviněného.*“ Reťazec nepriamych, ale aj priamych dôkazov, nemožno považovať za usvedčujúce, ak vyhovujú obžalobe, ale musia zároveň vylučovať akúkoľvek inú možnosť skutku.

31. Z citovaných judikátov vyplýva, že dôraz na silnú konzistenciu dôkazov je kladený *práve a osobitne pri nepriamych dôkazoch*. Výrazným potvrdením tejto požiadavky *konzistencie* je skutočnosť, že rovnaké pravidlo vyplýva z judikatúry dobového trestného práva zo 60-tych rokov, ako aj zo súčasnej judikatúry ESLP. Ústavný súd k tomu dodáva, že uvedená konzistencia nepriamych dôkazov sa nedosiahne konštatovaním o ucelenom reťazci, ale ucelený reťazec musí vyplývať z jednotlivých dôkazov, pričom dané vyplývanie musí byť vysvetlené v odôvodnení rozsudku. Rozhodnutie nemá byť len popisom dôkazov s tým, že súd sa k niektorých prikloní, ale musí byť zrejme „*vyplývanie*“, teda čo z čoho vyplýva, tak aby skutkové zistenia boli konzistentné.

32. Ústavný súd vzhľadom na skutočnosť, že dôležitou zložkou prerokúvanej veci sú nepriame dôkazy, považuje za potrebné spomenúť, že *podľa vzťahu k dokazovanej skutočnosti* sa rozlišujú dôkazy priame a nepriame (indície). Priamym dôkazom je ten, ktorý priamo potvrdzuje alebo vyvracia dokazovanú skutočnosť (napr. výpoveď svedka o dokazovanej skutočnosti, ktorú osobne videl). Nepriamym dôkazom je taký dôkaz, ktorý dokazuje skutočnosť inú, ale takú, z ktorej je možné usudzovať, či sa stala alebo nestala skutočnosť, ktorá je predmetom dokazovania; objasňuje teda dokazovanú skutočnosť pomocou inej skutočnosti, ktorá má k dokazovanej skutočnosti len nepriamy vzťah (napr. výpoveď svedka o tom, že videl určitú osobu vchádzať do miestnosti, v ktorej sa nachádzala vec, ktorá jej vlastníkovi od tejto doby chýba). Zatiaľ čo súvislosť medzi priamym dôkazom a dokazovanou skutočnosťou je zrejmalá, musí byť súvislosť medzi nepriamym dôkazom a skutočnosťou, ktorá je predmetom dokazovania, ešte len zisťovaná. Miera tejto súvislosti býva u jednotlivých nepriamych dôkazov odlišná a môže sa aj ukázať, že pôvodný dojem o súvislosti nepriameho dôkazu s dokazovanou skutočnosťou bol vyvolaný len náhodnou zhodou

okolností a že tento vzťah tu v skutočnosti nie je. Pretože každý nepriamy dôkaz hodnotený oddelene (bez súvislosti s ďalšími dôkazmi) umožňuje vždy viac výkladov o svojom význame, je jeho význam určený predovšetkým jeho miestom v rade iných nepriamych dôkazov, jeho vzťahom k týmto ďalším dôkazom a jeho súladnosťou s nimi. Z toho vyplýva, že nepriamy dôkaz sám osebe spravidla nevedie – vzhľadom na svoj sprostredkovaný vzťah ku skutočnosti, ktorá je predmetom dokazovania – k jej preukázaniu; výsledkom jeho hodnotenia v spojení s ďalšími nepriamymi dôkazmi tvoriacimi systém, ktorého jednotlivé články sú v súlade medzi sebou aj s dokazovanou skutočnosťou, však takýto záver byť môže (porov. body 60, 63 – 65).

33. Podľa § 2 ods. 10 Trestného poriadku orgány činné v trestnom konaní postupujú tak, aby bol zistený skutkový stav vecí, o ktorom nie sú dôvodné pochybnosti, a to v rozsahu nevyhnutnom na ich rozhodnutie.

34. K odôvodneniu rozhodnutí možno ešte dodať, že neslúžia len na oboznámenie účastníkov konania s dôvodmi a argumentáciou v ich veci, teda že v ich veci nebolo rozhodnuté svojvoľne. Odôvodnenie má slúžiť aj sudcom a sudkyňiam ako skúška správnosti, či vyjadrili konzistentne skutkovú situáciu, a jej právne hodnotenie.

35. Ústavný súd vníma dôležitosť objektu chráneného skutkovou podstatou trestného činu vraždy – ľudského života. Z čl. 15 ústavy dokonca vyplýva pozitívny záväzok – povinnosť efektívneho vyšetrovania pozbavenia života (porov. III. ÚS 197/2021). Ústavný súd taktiež neopomína zložitosť policajnej a justičnej práce, snahu objasniť trestnú činnosť a s tým spojený spoločenský tlak. Uvedené však nemôže byť na úkor dôkaznej istoty, a tak rizika justičného omylu.

36. Ústavný súd so zvýšenou pozornosťou vníma záťaž, ktoré sa netýkajú len prerokúvanej veci, ale predstavujú opakujúci sa či systémovejší problém. Tu možno pripomenúť objektívnu funkciu ústavnej sťažnosti, vychádzajúc z nemeckej konštitucionalistiky (porov. Zuck, R. Das Recht der Verfassungbeschwerde. 5. Auflage, München : C. H. Beck, 2017, s. 29 a nasl.). Spočíva v tom, že ústavná sťažnosť nechráni len ústavné práva sťažovateľa, ale má usmerniť aj riešenie obdobných vecí v budúcnosti a umocniť celkovú právnu istotu (bod 70).

37. Podstatou veci je otázka, či rozsudok, ktorým bol sťažovateľ na základe nepriamych dôkazov odsúdený na 21 rokov odňatia slobody za trestný čin vraždy a ktorý bol potvrdený napadnutým uznesením krajského súdu, teda zásah do osobnej slobody má dostatočnú zákonnú oporu v rozhodnutí a argumentácii všeobecných súdov, resp. či tieto rozhodnutia zodpovedajú kritériám spravodlivosti konania ako celku a súvisiacim ústavne stanoveným princípom trestného práva.

38. Ústavný súd rozdelil odôvodnenie na dve časti. V prvej časti sa vyjadrí ku dokazovaniu ako celku a v druhej časti sa zameria na špecifickosť jednotlivých dôkazov.

39. Na základe uvedených ústavných štandardov ústavný súd posúdil napadnuté uznesenie a súvisiaci rozsudok okresného súdu. Z oboch rozhodnutí je zrejmé, že hlavným dôkazom pre vyslovenie viny sťažovateľa vo veci bola prítomnosť (i) DNA a (ii) pachových stôp sťažovateľa na odeve poškodenej.

40. V samotnom rozsudku (teda nielen v spise) sú však podľa ústavného súdu uvedené ďalšie dôležité nezanedbateľné skutočnosti. Svedkyňa [REDAKOVANÉ] uviedla, že o 6.00 h ráno počula z poschodia domu poškodenej zvuky podobné zatĺkaniu klincov („[REDAKOVANÉ] ho poslala zobudiť nebohú, že táto je určite hore, lebo ju počula okolo 06.00 h. búchať akoby zatĺkala klince“).

To bolo samotným impulzom na to, aby bol otvorený dom poškodenej. V odôvodnení je však uvedené, že k úmrtiu došlo v čase medzi 2.30 h – 4.00 h, resp. v skutkovej vete je uvedené, že k trestnému činu malo dôjsť medzi 2.30 h – 5.00 h. V dokazovaní sa tejto skutočnosti nevenovala žiadna pozornosť.

41. S časom skutku a jeho komplexnosťou je previazaná jeho realizovateľnosť, resp. uveriteľnosť uskutočniteľnosti skutku. V priebehu hodiny, max. dvoch mal sťažovateľ v ťažkej opitosti vniknúť na dvor, otvoriť vonkajšie dvere, nájsť sekeru, násilím sekerou otvoriť vnútorné dvere, zahrdúsiť poškodenú na poschodí, hoci televízor sa nachádzal na prízemí, odpojiť televízor s uhlopriečkou 80 cm, vziať dve fľaše alkoholu a kávu a spolu s LCD televízorom s uhlopriečkou 80 cm bez tašky či inej pomôcky zamknúť vonkajšie dvere a napokon zašantročiť televízor takým spôsobom, že sa nikdy nenašiel.

42. V rozsudku prvého stupňa súd uvádza, že motívom trestného činu na strane sťažovateľa malo byť odcudzenie televízora. Televízor sa však nikdy nenašiel. Chýba tak veľmi dôležitý podporný dôkaz k trestnému činu vraždy, ako aj základný dôkaz trestného činu krádeže, za ktorý bol sťažovateľ taktiež odsúdený.

43. Tieto skutočnosti vzbudzujú u ústavného súdu pochybnosti o konzistencii – neprotichodnosti dôkazov. Odôvodnenie rozhodnutia o vine tak nepôsobí ako vyhodnotenie všetkých dôkazov v ich vzájomnej súvislosti, ale ako akcentovanie jedného, aj to nepriameho dôkazu, a to bez dôkladného vysvetlenia vzťahov k dôkazom iným. Ústavný súd nenachádza v odôvodnení rozsudkov argumenty, prečo sú niektoré skutočnosti umenšené, resp. aký je ich vzťah k hlavným dôkazom. Samotný štýl a usporiadanie rozhodnutia naznačuje tieto záťaž. Odôvodnenie začína zoznamom, prepisom dôkazov. Nasleduje v podstate izolované konštatovanie viny sťažovateľa vychádzajúce z vybraných dôkazov (porov. body 5 – 6 nálezu).

44. K dokazovaniu možno doplniť, že ak znalec vyjadří názor, že prenos DNA je vylúčený, tak by sa súd mal spýtať, na základe akých skutočností znalec dospel k tomuto názoru. Okrem toho súd by mal zvážiť konštatovania typu „*Je zrejme, že tento sa správal inak ako obyčajne*“, pretože takáto veta – tvrdenie nič nedokazuje, len to podvedome podporuje určitú verziu deja.

45. V *druhej časti* odôvodnenia ústavný súd zameral svoju pozornosť na ústavnosť trestného procesu vo vzťahu k jednotlivým dôkazom. Rozsudok je ťažiskovo založený na prítomnosti DNA sťažovateľa a jeho pachových stôp na mieste činu. Metóda zisťovania prítomnosti DNA je metóda so značnou mierou spoľahlivosti. To však neznamená, že sa k nej má pristupovať bez nárokov na detaily, resp. bez testovania jej neomylnosti (porov. popularizačne: Vědci varují: stopy DNA používané k usvědčení zločinců nejsou neomylné, Idnes, 4.3.2011, dostupné na:

46. Ústavný súd z obsahu napadnutých rozhodnutí zistil, že sťažovateľ sa v priebehu trestného konania k spáchaniu skutku nepriznal. Konajúce súdy dospeli k záveru o sťažovateľovej vine najmä na základe stôp DNA a pachových stôp nájdených v dome obete, na posteľných obliečkach a na oblečení obete, ktoré boli stotožnené s DNA profilom a pachovými vzorkami získanými od sťažovateľa.

47. Zo znaleckého posudku z kriminalistickej biológie a genetickej analýzy vyplynulo, že v dome obete bolo izolovaných 6 stôp vhodných na genetickú analýzu prítomnosti DNA (stopa č. 9 z predného čela satelitného prijímača, stopa č. 3 tyrkysová šnúrka, č. 5 z povrchu poriska sekery, stopa č. 14 vrchný diel pyžama obete, stopa č. 16 malý vankúšik s obliečkou, č. 17 veľký vankúš s obliečkou). Vo všetkých týchto stopách bol nájdený biologický materiál, ktorý zodpovedal DNA profilu sťažovateľa. Okresný súd v odôvodnení rozsudku, ktorým uznal sťažovateľa vinným, uviedol, že z výsledkov DNA analýzy a porovnania vyplýva, že DNA profil zaistený vo vzorke zaistenej zo stopy č. 9 (satelitný prijímač) pochádza od dvoch osôb a je kombináciou DNA profilov obete a sťažovateľa. DNA profil zaistený vo vzorkách zaistených zo stôp č. 3 a 5 je zhodný s DNA profilom sťažovateľa. Z výsledkov DNA analýzy a ďalšieho porovnávanía vyplýva, že rovnaký DNA profil zaistený vo vzorkách stôp č. 5 a č. 9 a č. 14 a č. 16 a č. 17 pochádza od dvoch osôb. DNA profil uvedených zmiešaných biologických stôp je kombináciou DNA profilov porovnávacích vzoriek obete a sťažovateľa.

48. Obdobne boli na mieste činu zaistené tri pachové stopy, pričom dve z nich č. 6 na porisku sekery a č. 7 na koberci v obývacej izbe boli stotožnené s osobou sťažovateľa. Znalec z odboru veterinárstva – kynológie uviedol, že pri pachovej stope č. 6 nemožno vylúčiť jej prenos na porisko sekery, ale v prípade stopy č. 7 na koberci takúto možnosť vylučuje. Dôvody na takýto záver znalca už súd v rozhodnutí neuviedol.

49. Súd prvého stupňa dospel teda k záveru o tom, že sťažovateľ usmrtil poškodenú na základe uvedených biologických a pachových stôp s tým, že tieto sa nachádzali priamo na ošatení obete v miestach, na ktoré smeroval útok (krk obete). Súd taktiež na základe svedeckých výpovedí zistil, že v čase, keď malo dôjsť k spáchaniu skutku medzi cca 0.00 h a 4.00 h, sťažovateľ v čase od 2.30 h do 4.00 h a následne od cca 4.10 h do 5.00 h nevie uviesť, čo robil z dôvodu, že sa na okolnosti nepamätá. V týchto časových úsekoch teda mohol podľa súdu čin spáchať.

50. Ústavný súd bez technického spochybňovania stôp DNA, ktoré zohrávajú i v posudzovanej veci úlohu rozhodujúceho dôkazu, považuje za nevyhnutné s ohľadom na súčasný stav poznania o biologických stopách DNA podotknúť, že ani v prípade znaleckého posudku z akéhokoľvek odboru nie je vhodné jeho nekritické akceptovanie zo strany súdu. Rôzni znalci môžu určitý fakt interpretovať inak. Niektorý predpoklad nemusí platiť. V každej úvahe je možný omyl.

51. Znalecký posudok umožňuje dospieť k záverom na základe objektívnych skutočností (na rozdiel od svedeckej výpovede, ktorá býva poznačená subjektívnymi faktormi), preto mu nepochybne patrí medzi dôkaznými prostriedkami významné miesto. Avšak i znalecký posudok, tak ako všetky ostatné dôkazy, musí súd podrobiť kritickému hodnoteniu.

52. Znalecký posudok nepožíva väčšiu dôkaznú silu oproti iným dôkazom, a musí byť preto hodnotený tak z hľadiska právneho, ako i skutkovej správnosti rovnako ako akýkoľvek iný dôkaz. Dôvera súdu v závery znaleckého posudku bez pochybností je v rozpore so zásadou voľného hodnotenia dôkazov a prenáša bremeno rozhodnutia zo súdu na autora znaleckého posudku (porovnaj Šámal, P. in: Trestní právo procesní. 2. vyd. Praha : C. H. Beck 2003, str. 451; Mathern, V. Znalecký posudok ako dôkazný prostriedok v československom trestnom konaní. Bratislava : Veda 1976, str. 109 a nasl.).

53. Rozhodujúci súd nemôže prihliadať len na závery vyslovené znalcom, ale musí vyhodnotiť celý proces vypracovania znaleckého posudku od zadováženia podkladov – vzoriek, ktoré budú predmetom znaleckého skúmania, skúmanie samotné, a napokon i teoretické predpoklady, z ktorých znalec vychádzal.

54. Znalecké dokazovanie v trestnom konaní vyžaduje, aby tak rozhodujúce orgány, ako i sám znalec zvažovali rôzne možnosti – verzie priebehu skutkového deja. Znalec nesmie vylúčiť alebo prispôbiť si podklady, z ktorých pri spracúvaní znaleckého posudku vychádza, tak aby mu zapadali do predpokladanej verzie priebehu deja.

55. Z uvedeného teda vyplýva, že osobitnú pozornosť musí súd venovať znaleckému posudku v situácii, keď je tento jediným dôkazom, na ktorom závisí rozhodnutie o vine, a to ešte umocnene v situácii, keď rozhoduje o vine a treste za vraždu. Súd musí v takom prípade osobitne preveriť takýto osamotený usvedčujúci dôkaz z hľadiska možného omylu znalca a musí sa tiež pokúsiť doplniť tento dôkaz inými i nepriamymi dôkazmi (s ohľadom na zásadu vyhľadávaciu a zásadu oficiality).

56. Vzhľadom na uvedené by ústavný súd najmä vzhľadom na závažnosť trestného činu, osobu páchatel'a, ako aj okolnosti prípadu (páchatel' navštevoval poškodenú), považoval za vhodné, ak by zo strany orgánov činných v trestnom konaní a najmä všeobecných súdov bola venovaná i otázke záverov znaleckého dokazovania zvýšená pozornosť, a to najmä pokiaľ ide o otázku možnosti kontaminácie prostredia, z ktorého bol odobratý genetický materiál slúžiaci ako vzorka sťažovateľ'a.

57. Osamotená prítomnosť biologickej stopy na mieste činu je nepriamym dôkazom o prítomnosti určitej osoby – pokiaľ sa vylúči prenos stopy – na mieste činu, nie je však dôkazom o tom, čo sa stalo – ako prebehol skutkový dej (porov. bod 32). Ústavný súd považuje mieru, v akej sa konajúce súdy venovali možnosti vylúčenia kontaminácie prostredia, z ktorého boli odobraté vzorky slúžiace ako podklad pre znalecké posudky, no najmä pre znalecký posudok z odvetvia kriminalistickej biológie a genetickej analýzy, za nedostatočné – čo sa prejavilo i v odôvodneniach oboch odsudzujúcich rozsudkov. Ústavný súd predovšetkým poukazuje na skutočnosť, že ani napadnuté rozhodnutie krajského súdu, ani rozhodnutie súdu prvého stupňa, ani znalecký posudok neobsahujú údaj o tom, aký biologický materiál bol predmetom znaleckého skúmania, pokiaľ išlo o vzorky nájdené na oblečení a posteľných obliečkach, či išlo o pot, vlas, krv. Uvedené považuje ústavný súd za dôležité s ohľadom na skutočnosť, že rôzny biologický materiál obsahuje odlišnú koncentráciu DNA vhodnú na forénznu analýzu a odlišuje sa tiež možnosťou – pravdepodobnosťou jeho zanesenia na miesto činu iným spôsobom než v súvislosti so spáchaním trestného činu.

58. Osobitne ústavný súd považuje za nevyhnutné vysporiadať sa s touto otázkou z dôvodu vylúčenia možnosti prenosu biologického materiálu na miesto činu (iná možnosť a pravdepodobnosť prenosu je u vlasov, iná u kvapky krvi) v tom kontexte, že sťažovateľ sa s obeťou stretával a vykonával u nej na dvore fyzickú činnosť. Obeť ho hostila pitím a možno i jedlom. Súdy otázky možného zanesenia biologických stôp na miesto činu iným spôsobom než účasťou na trestnom čine nevenovali v priebehu dokazovania ani v odôvodnení napadnutého rozhodnutia pozornosť, i keď sťažovateľ túto skutočnosť zmienil už v prípravnom konaní a následne i v odvolaní.

59. Napadnuté rozhodnutie krajského súdu v spojení s rozhodnutím súdu prvého stupňa neobsahujú dôvody, o ktoré opreli súdy svoje presvedčenie – aspoň v rovine vylúčenia rozumných pochybností – o tom, že genetické stopy, ktoré tvoria zásadný, ale nepriamy dôkaz o sťažovateľovej vine, sa na miesto činu mohli dostať výlučne v súvislosti so spáchaním trestného činu (Dror, I., Hampikian, G. Subjectivity and bias in forensic DNA mixture interpretation. National Library of Medicine. National Center for Biotechnology of Medicine. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/22137054/>; Damaska, M. *Evidentiary barriers to conviction and two models of criminal procedure. Comparative study.*, *University of Pennsylvania Law Review*, 1972-1973, s. 542).

60. DNA je prenosná a samotná prítomnosť genetického materiálu na mieste činu nám hovorí len to, že táto vzorka sa na mieste činu nachádza, nehovorí nám už však nič o tom, ako a kedy sa tam vzorka dostala, presnejšie, či sa tam určite dostala v súvislosti so spáchaným činom. Aby dospel súd k záveru, že genetický materiál sa na šaty, nábytok a pod. mohol dostať len v súvislosti so spáchaným činom, musí toto svoje presvedčenie dostatočne odôvodniť.

61. Vyhlásenie znalcov o tom, že vylučujú možnosť kontaminácie vzoriek, je podľa ústavného súdu možné akceptovať vo vzťahu k procesu analýzy vzoriek, teda odobratiu a samotnej laboratórnej analýze vzoriek, avšak z vykonaného dokazovania podľa ústavného súdu nevyplývajú žiadne skutočnosti – a v napadnutom rozhodnutí takéto skutočnosti neuvádza ani súd, ktoré by vylučovali možnosť, že tieto biologické stopy mohli byť zanesené do domu a na oblečenie obeť samotnou obeťou. Konajúce súdy sa v tejto súvislosti opreli výlučne o výpoveď sťažovateľa, že nikdy nevstúpil do domu obeť. Podľa ústavného súdu je potrebné, aby sa všeobecné súdy vysporiadali s otázkou, či k prenosu biologického materiálu nemohlo dôjsť napr. pri pohostení, ktoré obeť sťažovateľovi a jeho príbuznému ponúkla, keď jej prišli spracovávať drevo, alebo iným spôsobom napr. na dreve, s ktorým obeť i sťažovateľ manipulovali.

62. Ústavný súd má vedomosť o aktuálnej českej trestnej judikatúre, ktorá sa týka nakladania s dôkazmi DNA, a závery z nej vyplývajúce možno podporne aplikovať na prerokúvanú sťažnosť. Ústavný súd preto požiadal Vrchní soud v Olomouci o zaslanie uznesení č. k. 5 To 82/2019-943 a č. k. 5 To 71/2019-1028, ktorými boli zrušené rozsudky Krajského soudu v Brně č. k. 50 T4/2016-887 a č. k. 50 T4/2016-964. V danej veci išlo o lúpežné prepadnutie, pri ktorom páchatelia prelepili páskou ústa poškodených. Na páskach sa našli stopy DNA obžalovaných, ale podľa výpovedí poškodených páchatel mal rukavice a bol odlišnej fyzickej konštitúcie ako obžalovaný. Krajský súd odsúdil obžalovaných na základe nepriamych dôkazov – stôp DNA. Vrchní soud v Olomouci ako nadriadený súd rozsudok zrušil. V uznesení č. k. 5 To 82/2019-943 vrchní soud uviedol, že nebolo bez dôvodných pochybností preukázané, či zistený biologický materiál obsahujúci profil DNA obžalovaného sa prilepil na lepiacu pásku práve v dobe páchania trestného činu. Nebol preukázaný ani mechanizmus vzniku stopy DNA na lepiacej páske, keďže nebol vylúčený jej prenos. Možno doplniť, že vývoj trestného práva smeruje od pôvodne veľkej dôvery k stopám DNA, ktorého testovanie sa presadilo od druhej polovice 80-tych rokov, ku kritickejšiemu skúmaniu, ich pôvodu a mechanizmu pôsobenia (porov. Dwyer Jim et al. *Actual Innocence : When Justice Goes Wrong and How to Make It Right*. New American Library 2003).

63. Pokiaľ ide o pachové stopy a ich využitie ako dôkazu v trestnom konaní, ústavný súd pripomína judikatúru najvyššieho súdu k danej otázke, z ktorej vyplýva, že metóda využitia pachovej stopy pre identifikáciu podozrivej osoby z pohľadu platného dôkazného práva v trestnom konaní nie je

v Trestnom poriadku výslovne upravená, možnosť jej využitia vyplýva nepriamo z § 119 ods. 2 Trestného poriadku (ako dôkaz môže slúžiť všetko, čo môže prispieť na náležité objasnenie veci a čo sa získalo z dôkazných prostriedkov podľa tohto zákona alebo podľa osobitného zákona). Súčasná judikatúra uznáva výsledky pachovej identifikácie len ako dôkaz nepriamy, použiteľný len v uzavretom kruhu nepriamych dôkazov alebo ako dôkaz podporný k priamemu dôkazu. Pachová stopa je založená na použití vycvičených psov, ktoré sú schopné stotožniť pach človeka zaistený z dvoch predmetov alebo miest, avšak pes (rovnako ako človek) sa môže myliť. Výsledky nie je možné overiť exaktnou vedeckou metódou, ide hlavne o to, či pachová stopa je vhodná a spôsobilá pre individuálnu identifikáciu ľudskeho jedinca, aké má táto stopa vlastnosti, či je technickými prostriedkami zistiteľná a či je vycvičený pes schopný túto stopu identifikovať. Toto platí aj napriek tomu, že v súčasnosti (na rozdiel od doterajších len empirických zistení) bola vedecky preukázaná existencia molekúl, ktoré umožňujú individuálnu identifikáciu páchatel'a trestného činu a bola potvrdená mimoriadna schopnosť vycvičených psov takúto identifikáciu vykonať. Aj napriek zachovaniu prísnych požiadaviek odberu a porovnania pachových stôp policajnými orgánmi, aj za predpokladu ich prevedenia nespochybniteľným spôsobom dôkazy používajúce pachové stopy sú nepriame a ako jediné neobstoja, pretože preukazujú, že obvinený bol na mieste činu alebo ináč preniesol pach na veci súvisiace s trestnou činnosťou, ale nepreukazujú, že čin priamo spáchal. Preto je potrebné, aby tento dôkaz nebol pre uznanie viny jediným, osamoteným. Je potrebné pripomenúť, že i keď veda v súčasnej dobe má znalosti a poznatky o štruktúre, o funkciách a druhoch potných žliaz človeka z oblasti anatómie a fyziológie, ako aj o látkach obsiahnutých v ľudskom pote, teda o podstate individuálnosti ľudskeho pachu, tiež sú znalosti a poznatky o vytváraní, štruktúre pachových stôp, o fyziologických predpokladoch psa na rozlišovanie pachov až do úrovne individuálnej identifikácie, o metódach výcviku psov, ktoré vedú k schopnosti spoľahlivej identifikácie pachov, zásadná výhrada k dôkazu pachovou stopou spočíva v nemožnosti zistené poznatky iným, kvalifikovaným spôsobom preskúmať, keďže chýba kontrolná metóda a vedecký atest, pachovú stopu nie je možné objektívne popísať a ani graficky znázorniť (uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 4Tdo 49/2006). Ústavnému súdu chýbalo hlbšie zhodnotenie významu a dôsledkov nálezu pachových stôp v danej veci.

64. Ústavný súd musí odmietnuť taký postup, keď všeobecné súdy mechanicky a nekriticky bez doplňujúcich otázok prevezmú do svojich rozhodnutí a právnych záverov závery zo znaleckých posudkov a fakticky tak vytvoria stav, akoby vec rozhodol znalec (porov. I. ÚS 548/2022).

IV.

65. Ústavný súd konštatuje, že odôvodnenie reťazca nepriamych dôkazov v sťažovateľovej trestnej veci nie je dostatočné na procesnoprávnu odôvodnenosť odsúdenia, berúc do úvahy závažnosť danej veci a intenzitu zásahu do osobnej slobody. Došlo tak k porušeniu čl. 17 ods. 2 ústavy, ktorý vyžaduje dostatočne preskúmateľné súdne rozhodnutie ako konkretizáciu zákonnej opory pre uložený trest odňatia slobody, ďalej k porušeniu práva na spravodlivé konanie ako celku (čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru) a práva na prezumpciu neviny v spojení so zásadou *in dubio pro reo* (čl. 50 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 2 dohovoru), a preto ústavný súd napadnuté rozhodnutie krajského súdu, ktorý vykonáva apelačný prieskum okresného súdu, zrušil (body 1 a 2 výroku nálezu).

66. Ústavný súd vzhľadom na charakter svojho prieskumu, ktorý je v predmetnej veci odlišný než prieskum dovolací, preskúmal rozhodnutie krajského súdu (porov. III. ÚS 505/2022) a sťažnosti proti dovolaciemu uzneseniu najvyššieho súdu preto nevyhovel. Vzhľadom na porušenie označených základných práv, ktoré pokrývajú podstatu konania, sa už ústavný súd nezaoberal právom na tlmočníka (bod 4 výroku nálezu).

67. Ústavný súd musí v závere veci pripomenúť (porov. body 24 – 31), aký vzťah medzi skutkovými otázkami (*questio facti*) a právnym posúdením (*quid iuris*) vyplýva z ústavy pre jeho ústavný prieskum súdnych rozhodnutí. Ústavný súd nenahrádza skutkové posúdenie vlastným posúdením. Ústavný súd zisťuje, či skutkové zistenia zodpovedajú ústavným štandardom (neprotichodnosť dôkazov, dostatočná opora dôkazov v dokazovaní, opomenuté dôkazy, prípustnosť dôkazov, adekvátny vzťah medzi dôkazmi a hmotnoprávnym posúdením), a v *tom zmysle nejde o otázku skutkovú, ale o otázku právnu*. Ide o otázku právnu, pretože dané štandardy dokazovania vyplývajú z právnych predpisov, a to priamo z ústavy. Otázkou *quid iuris* tu napríklad je skutočnosť, aké zložky má právo na spravodlivé súdne konanie ako celok, na aký typ konania sa vzťahuje etc. V predmetnej veci nie je posúdenie kvality dokazovania otázkou skutkovou práva trestného, ale otázkou právnou práva ústavného, pričom posudzovaným „skutkom“ sú tu napadnuté rozhodnutia a obsah spisov. Týmto spôsobom je rozdelená právomoc medzi všeobecné súdy a ústavný súd.

68. Trestný poriadok je právne konštruovaný tým spôsobom, že hlavné ťažisko dokazovania je na súde prvého stupňa. Druhý stupeň na odvolanie preveruje dané dokazovanie, môže ho doplniť. Najvyšší súd nemôže skúmať a meniť správnosť a úplnosť zisteného skutku. Z tohto vyplýva, že hoci sa trestnou vecou zaoberajú tri stupne súdnictva (minimálne 7 sudcov), kľúčový je prvý stupeň, jeho bezprostredné skutkové posúdenie veci.

69. Ústavný súd zvyrazňuje, že v predmetnej veci sú tesne previazané hmotné a procesné komponenty (porov. bod 27 a nasl.). K porušeniu základných práv v predmetnej veci došlo nedostatočným odôvodnením vo veci adekvátnej opory hmotných záverov vo vykonanom dokazovaní. Z tohto dôvodu nestačí, aby súdy bez ďalšieho formálne doplnili odôvodnenie. Ústavný súd nemá vedomosť, aké sú v predmetnej veci objektívne možnosti vykonať opätovne dôkazy, či sú ešte stále k dispozícii vzorky DNA, do akej miery možno realizovať výsluchy a vykonať ďalšie dôkazy, tak aby sa odstránili rozpory v dôkazoch, preverila spoľahlivosť dôkazov a uviedla argumentácia, ktorá by umožnila len jediný záver. Z ústavnoprávnej perspektívy by bolo nutné ustáliť, aké biologické stopy sa našli na mieste činu, dostatočne sa vysporiadať s možnosťou prenosu biologických stôp na miesto činu (kontaminácia), a to všetko v súvislosti s absenciou daktyloskopických stôp, ďalej ustáliť časové súvislosti a vysporiadať sa s naplnením znakov skutkovej podstaty krádeže. Konzistencia dôkazov musí byť pevná tiež z toho dôvodu, že ťažko podnapitý obžalovaný má sťažnú možnosť obhajoby, vzhľadom na stav vlastného vedomia a pamäte, pričom bezprostredne po čine sa neskúmalo, či by jeho stav nezodpovedal trestnému činu opilstva. Skutkový stav a právne závery z neho plynúce je potom nutné preskúmateľným spôsobom odôvodniť. Ostáva na rozhodnutí krajského, prípadne okresného súdu, či je možné opätovné dokazovanie, či sú k dispozícii dané dôkazy umožňujúce opätovné dokazovanie a posúdenie viny, resp. ak nie sú, tak je na týchto súdoch, aby rozhodli o vine v súlade so zásadou *in dubio* (čl. 6 ods. 2 dohovoru).

70. Čo sa týka objektívnej funkcie ústavnej sťažnosti (bod 36), zmyslom nálezu je upozorniť z hľadiska ústavnoprávneho (i) na aplikáciu reťazca nepriamych dôkazov, ktorý musí vylučovať iný priebeh skutkového deja, ďalej na (ii) nutnosť kritického a autonómneho posudzovania znaleckých posudkov a (iii) obozretnosť týkajúcu sa dôkazov stopami DNA, kde je nutné skúmať ich zdroj a mechanizmus pôsobenia, a obozretnosť týkajúcu sa dôkazov pachovou stopou.

71. V súvislosti so zrušením namietaného uznesenia krajského súdu považuje ústavný súd za potrebné poznamenať, že nadobudnutím právoplatnosti tohto nálezu sťažovateľ prestáva byť právoplatne odsúdeným, a preto bude povinnosťou krajského súdu rozhodnúť o väzbe sťažovateľa (§ 362e ods. 1 Trestného poriadku), teda či sa sťažovateľ ponecháva na slobode, alebo bude vzatý do väzby (porov. IV. ÚS 268/2011).

V.

Trovy konania

72. Ústavnému súdu bola spolu s ústavnou sťažnosťou sťažovateľa doručená aj žiadosť o ustanovenie právneho zástupcu a uznesením č. k. III. ÚS 134/2021-28 zo 16. februára 2021 ustanovil sťažovateľovi advokátku JUDr. Eva Krchňavú, Rudlovská cesta 47, Banská Bystrica.

73. Ústavný súd priznal sťažovateľovi [§ 73 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“)] nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 384 eur.

74. Ústavný súd priznal sťažovateľovi náhradu trov právneho zastúpenia za 2 úkony právnej služby vykonané v roku 2021 (prevzatie, príprava zastúpenia) v sume dvakrát po 181,17 eur a režijný paušál v sume dvakrát po 10,87 eur (§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov) (bod 3 výroku nálezu).

75. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je krajský súd povinný uhradiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 23. novembra 2023

Robert Šorl
predseda senátu